

– El problema de les solucions purament «pesqueres» proposades per resoldre problemes complexos en els quals la pesca no és més que un aspecte de l'activitat econòmica i social de les poblacions implicades.

– El problema de la restricció de les intervencions institucionals adreçades únicament a la producció, sense tenir en compte el conjunt d'elements que formen el sistema pesquer i les seves relacions amb d'altres sectors o subsectors econòmics (per exemple comercialització, sindicats, tradició en el consum, etc.).

Són aquests problemes els que, a més d'obrir noves línies de recerca en el camp de la investigació pesquera, també estan fent canviar, encara que molt lentament, les pròpies institucions de recerca, fent-les obligadament més multidisciplinàries i més obertes a tot tipus de participacions entre disciplines. És amb aquest esperit que s'han creat recentment a Catalunya els dos primers grups de recerca universitària de l'Estat no vinculats disciplinàriament a la biologia, que són el Gabinet d'Estudis Econòmics de la Pesca de l'Universitat Central de Barcelona, i el Grup d'Estudis Socials de la Pesca Marítima de la Universitat de Girona.

Joan Lluís Alegret és antropòleg
i professor de la UdG.

*Pescador amb un rap a les mans
en una barca d'arrossegament.*

Les xarxes i els perols de tenyir

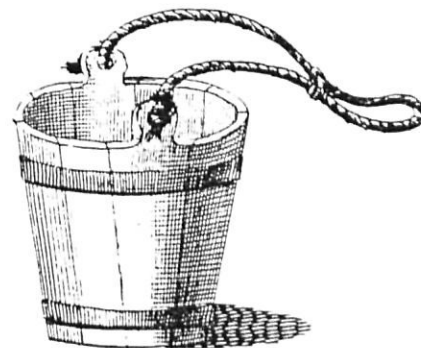
JOSEP MA. VICENS I BATET

El món dels pescadors ha passat, aquests últims anys, per la mateixa evolució tecnològica que els altres sectors productius. L'arribada dels nous productes plàstics, químics i sintètics, els aparells electrònics, la facilitat de distribució del producte i la major demanda han marcat un abans i un ara.

Fins ben entrats els anys cinquanta d'aquest segle, les xarxes de pescar i altres elements de fibra vegetal passaven regularment l'operació del tenyit. Això era necessari per a la conservació del teixit, ja que la majoria eren de cotó, i el contacte prolongat amb l'aigua de mar les hagués podrit ràpidament. El tint utilitzat era el que s'aconseguia de l'escorça de pi, d'alzina o de roure, el mateix que es feia servir per adobar les pells. De fet, en aquesta operació no eren els colorants els que donaven qualitat a les xarxes, sinó els tanins continguts en els seus components.

En general, el procés començava amb la producció del tint, que s'aconseguia fent bullir l'escorça triturada de pi amb aigua, en calderes d'aram fetes expressament. Tot seguit, en safareigs adequats, es posaven les peces de xarxa en remull amb tint calent i es deixaven uns dies fins que es treien i es deixaven assecar a l'esplanada de la platja.

El *Diccionario Histórico de los Artes de la Pesca Nacional* d'Antonio Sáñez Reguart, escrit l'any 1792 (ara fa 200 anys), ens explica que el tint, i amb aquesta paraula s'entén tota l'operació completa de tenyir, es feia amb calders de ferro o aram fent bullir escorces vegetals, que eren de pi a la part nord de la costa catalana, i de roure i

Gravat extret de l'obra
d'A. Sáñez Reguart. Diccionario
Histórico de las Artes de Pesca
Nacional. 1791-95.

alzina a la part sud i de llevant, i fins de garrofer a la part de Múrcia i de les costes andaluses. Aquesta escorça es molia fins deixar-la esmicolada, i així mantenien totes les seves qualitats, encara que hi havia qui la picava, perdent part del rendiment, ja que els tanins, que són els elements que realment protegeixen els teixits, se n'anaven amb la saba. Per estalviar combustible, alguns patrons deixaven marinat l'escorça durant uns dies amb tint fred, de manera que amb un petit bull aconseguien els mateixos efectes. Segons Reguart, les xarxes es posaven en perols en els quals es tirava tint calent «de manera que s'hi pogués posar la mà sense cremar-se», i les deixaven uns dies perquè es produís l'efecte, fins que es llevaven per esbandir-les amb aigua dolça; finalment, les deixaven assecar penjades verticalment per evitar l'enconguiment, ja que el material utilitzat llavors era lli nuat a mà.

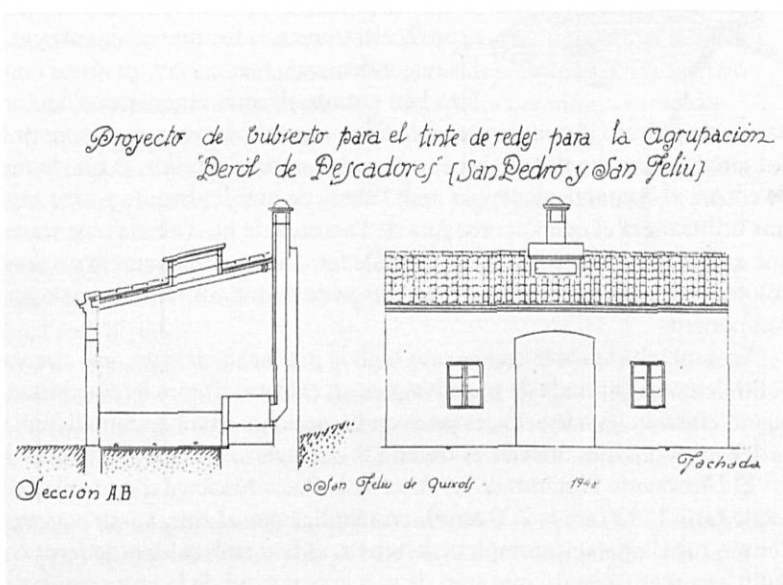
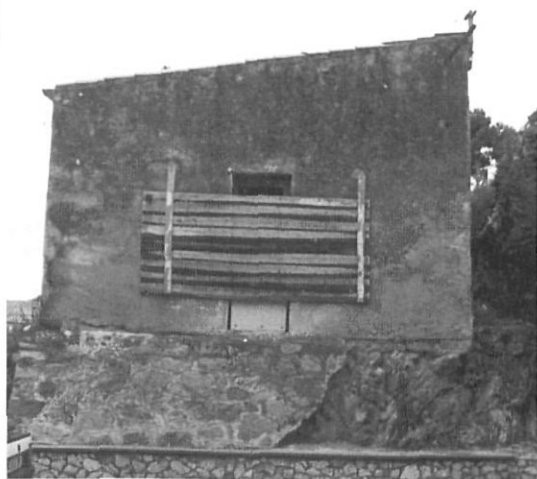
També ens explica el mètode utilitzat per pelar pins i roures. Per als pins, feien servir unes eines que eren destrals per una banda i aixes per l'altra, arrencant la pela més exterior de l'arbre, sense arribar de cap manera al tronc, que quedaria «ferit». Per als roures i alzines, tallaven les branques més exteriors, que pelaven com el suro, amb talls al llarg de la rama i altres anulars per separar la pela de la fusta, que feien servir per al foc del perol.

Tot aquest procés ha durat fins fa poc amb petites variacions de tipus pràctic. Per exemple, l'escorça ja no l'han d'anar a pelar dels pins, sinó que la venen trossegada, i les instal·lacions són fixes des de molt de temps enrera, amb un pou d'aigua dolça dins d'elles. De totes formes, a causa de la falta de recursos econòmics dels pescadors, sobretot en el primer terç d'aquest segle, no es varen mecanitzar mai les tasques del tint, de manera que tot es feia a mà, des de treure l'aigua del pou, fins a tragar la xarxa d'un costat a l'altre.

A Sant Feliu hi ha hagut diferents perols de tint. Actualment queden els dos últims, que podem veure un al costat de l'altre al final del carrer Colom a la dreta, en l'espai que hi ha entre el promontori del Fortim i l'escar. El més recent va ser construït per l'«Asociación Mútua Obrera de Pescadores Sant Pere i Sant Feliu», l'any 1948, sobre el solar de 1.400 pams cedit per l'Ajuntament, a raó de dos pessetes el pam quadrat; i el més antic, l'anomenat «Perol Vell» es va bastir l'any 1909 per iniciativa de la «Societat de Pescadors del Racó de Llevant Sant Pere i Sant Elm». Aquesta societat va comprar el terreny, de «setanta-set metres i vuitanta-vuit decímetres quadrats», l'any 1903, quan n'era el seu president Joan Blanc i Roura. La construcció va costar, llavors, 850 pessetes. Durant aquest any, l'Ajuntament era regit per qui més tard fou president de la Generalitat, Josep Irla i Bosch.

A l'interior de l'edifici, hi trobem a l'esquerra del portal, dos safareigs d'una mica més d'un metre cúbic cada un, i davant d'ells uns forats a terra, com uns pouets de seixanta centímetres de diàmetre i un metre de fondària. Més enllà, en el racó sota la finestra, el

Paret lateral de l'edifici del Perol de Sant Feliu.

pou que recull l'aigua de la riera de Tueda, que treuen a galledes, i amb un sistema de canalització va a parar dins el perol, que és d'aram i està recobert d'obra amb foc a sota, al qual s'hi arriba amb uns escalons que van fins la boca de foc. A davant de l'entrada, quatre safareigs més, iguals que els primers, també amb el forat a davant, a terra. A la dreta, hi ha espai suficient per guardar-hi llenya i xarxes. El foc té la seva xemeneia per a l'evacuació de fums, i el vapor, per una ventilació que hi ha a sobre mateix del perol.

Fins a l'any 1935, es va fer servir escorça de pi triturada que arribava dels magatzems de Banyoles, que servien també a les adoberies de la comarca de l'Estany, i era distribuïda aquí a Sant Feliu per la firma Arará i Cia. Suc. A partir d'aquest any, varen començar a barrejar-hi tanins purs obtinguts per mitjans químics i procedents de la fàbrica Pagans de Celrà, fins que finalment el pi va deixar de fer-se servir l'any 1952.

Les xarxes de llavors, que eren de cotó, quan eren noves eren blanques i les havien de tenyir i assecar de quinze a vint cops abans de fer-les servir per primera vegada. Les feien passar pels pouets de terra tirant-hi el tint calent per sobre, i a mida que s'amaraven, les entraven als safareigs, afegint més tint en el forat de terra, que treien a galledes del perol. Una vegada la peça remullada, la deixaven reposar tres dies abans no la portaven a assecar al Passeig, a l'esplanada que hi havia on ara hi ha els jardins Juli Garreta. Quan les xarxes eren gastades i retintades, s'aprofitava el temps mentre estaven esteses a assecar per apedaçar-les.

L'activitat del Perol Vell va durar fins a l'any 1958, quan va cessar tota activitat per la competència que li feia el que s'havia construït al costat pocs anys abans, i que era més modern i més pràctic.

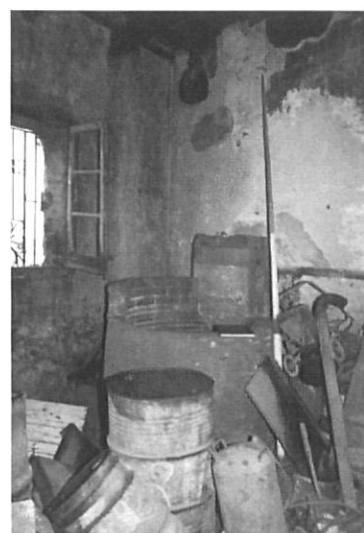
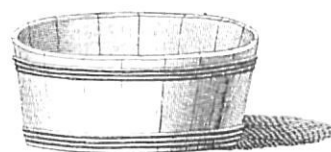
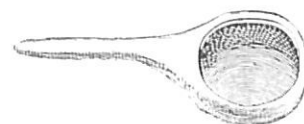
L'any 1960 va arribar la primera xarxa de niló, però els pescadors recelaven de la seva eficàcia i va costar molt que l'acceptessin. Primer el començaren a usar per canviar trossos que s'havien fet malbé, i finalment poc a poc van anar canviant-la tota, de manera que durant bastant temps, hi havia xarxes mixtes, que també tenyien, perquè el niló era igualment blanc d'origen i creien que el blanc espantava el peix.

Arribat l'any 1962, es va vendre l'última peça de xarxa de cotó, i poc temps després va deixar-se de tenyir quan el niló ja arribava acolorit. Aquest va ser un cop mortal per al perol, que el 1963 va tancar per sempre les portes, quedant com a magatzem de pescadors, tal com és ara.

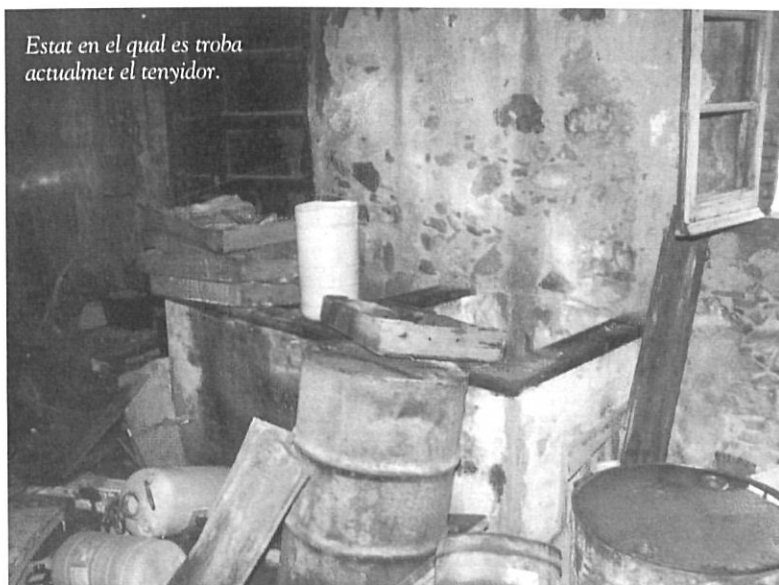
Actualment la casa del Perol Vell està en un lamentable estat d'abandó amb serioses deficiències estructurals esperant que el temps o el progrés l'enderroquin.

Aquesta és la història dels últims perols locals, però perfectament aplicable als molts que hi ha hagut al llarg de tota la costa catalana.

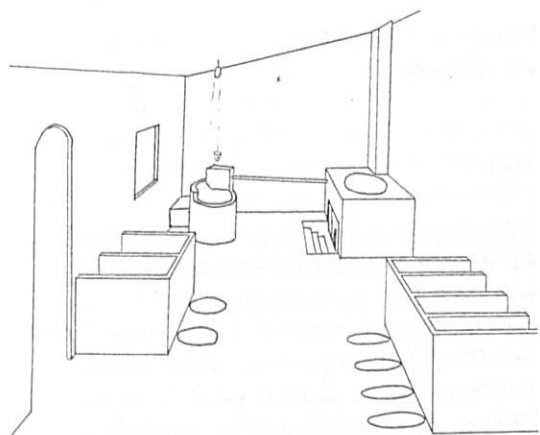
Josep Ma. Vicens i Batet és estudiós del patrimoni pesquer

Estat en el qual es troba actualmet el tenyidor.

J. M. VICENS

Dibuix desl elements interiors del tenyidor de Sant Feliu de Guíxols.